

„ЛІВЕ“ ШАХРАЙСТВО

РЕПЛІКА НА ОПОВІСТКУ „НГ“

І

У „Вістях“ 3 22 - VI - 30 з'явилася досить... „оригінальна“ нотатка — „Нова генерація на новому етапі — ОППУ“. Цією нотаткою „бюро ОППУ“ сповіщає радянську суспільність про те, що збори „нової генерації“ „вирішили перейменувати організацію в „Об'єднання пролетарських письменників України“ скорочено ОППУ („Нова генерація“). ОППУ це не нова організація, це „Нова генерація“ на новому етапі своєї роботи“.

От і все. Легко і просто. Учора була „ліво“ - інтелігентська попутницька група, а сьогодні це вже „об'єднання пролетарських письменників України“. Так легко і просто зроблено, що притягає до себе увагу насамперед спритністю рук. Проте, раніше нам доведеться вдатися до „історії питання“, а потім уже повернутися до згадальної нотатки.

„Ліво“ - інтелігентська група „НГ“ виникла 1927 року. як нащадок і спадкоємець деструкторських традицій українського футуризму, що виступав до того часу під різними назвами — „панфутуризм“, „комункульт“, АСКК і більших завдань для себе, як ховати мистецтво („Катафалк мистецтва“) дуже довгий час не знаходив. Принаймні добрих вісім - десять років.

Аж 1925 року, на останньому пленумі ГАРТ'у, після якого ця перша спілка пролетарських письменників на Україні розпалася, представник „Комункульту“ т. Слісаренко заявив був про бажання „лівих“ пошукати спільної мови з пролетарськими письменниками. Але після цього дійшов розвалу і сам „Комункульт“. Гола деструкція, що її проповідували „ліві“, очевидно, не могла стати за ідеологічний ґрунт для письменників радянської країни.

Та ось року 1927 Михайль Семенко відживлює рештки футуризму, збирає нові кадри, часом випадкові — у футуризмі зокрема, а в літературі взагалі — часом такі, що впливали на літературні води лише завдяки тому, що барабанно - деструктивною „формою“ вони сяк - так приховували убожество думки й зовсім ^злихенький соціальний зміст

своєї творчості, а часом і здібні молоді сили, — і з ними разом утворює організацію „лівої формації мистецтв“ „Нову генерацію“.

Вони виступили з голосними гаслами: „проти національної обмеженості, безпринципного упрощенства, буржуазних мод, аморфних мистецьких організацій, провінціалізм, утрюхпільного хуторянства, неуттва, еклектизму — за комунізм, інтернаціоналізм, індустріалізм, раціоналізацію“ і т. ін.

Гасла заїмпонували пролетарській суспільності. Чом не підтримати організацію, що висловлюється за комунізм, за інтернаціоналізм, проти національної обмеженості? Треба підтримати. Зрештою, може то й справді була не сама гола „ліва“ фраза, коли нова організація гукала своїми голосними гаслами „за інтернаціоналізм — проти національної обмеженості“, ні словом не згадуючи ніде й ні разу за правильне застосування лєнінської лінії партії в національному питанні. Може ж таки нова організація розуміла, що національно - культурне будівництво є органічна частка соціалістичного будівництва і що той, хто стрибає в „чистий“ інтернаціоналізм, — той не розуміє й не знає лєнінових заповітів і є, отож, по суті ніщо, як „лівий“ підголосок ворожих соціалістичному будівництву сил. Може „НГ“ саме так і мислила, згадуючи комунізм, інтернаціоналізм та національну обмеженість... Що правда, вона так само нічого не сказала, що то є принциповість революційного мистецтва. Зате ж вона заявила, що вона проти „безпринципного упрощенства“ і „за ліве мистецтво“. Отже, так чи так, а організація виходить безперечно революційна й безсумнівно співзвучна комунізму...

Так і прийняли.

Проте, уже на першій порі добросусідських стосунків ВУСПП із новою літературною планетою, представники ВУСПП мали рацію, застерігаючи свою сусідку від застосування деструктивних метод у її роботі за радянських умов і пояснюючи їй, що стояти ідеологічно „на платформі комунізму“, а творчо — на платформі деструкції радянському письменникові не можна. Нічого доброго з того не вийде.

Проте деструктивні, механістичні, антимарксистські статті теоретиків „НГ“ продовжували і далі прикрашувати сторінки „Нової генерації“. На третій рік видання жур- 165

166 налу, уже за доби реконструкції промисловости й сільського господарства, за доби великих перемог будованого соціалізму, а значить — і перемог національно-культурного будівництва, значить, і перемог нового українського пролетарського мистецтва — „НГ“ почала друкувати українською та французькою мовами (а далі й німецькою та англійською) також „нові“ гасла:

„Мистецтво, як емоціональна категорія культури, в і д м и р а є. Повільний процес відмирання мистецтва позначився деструктивними напрямками у мистецтві останніх десятиріч. Раціональні вимоги, поставлені перед мистецтвом сьогодні (на жаль, не сказано — ким і як поставлені. І. М.) переключають його на конструктивний шлях функціональних мистецтв“. (На жаль, не визначено функцій. І. М.) і т. ін.

Одне слово, повільне „наближення“ до марксистського розуміння мистецтва та його ролі, як знаряддя у класовій боротьбі пролетаріату за соціалізм. Надто повільне. Не тільки за деревами лісу, а навіть за комунізмом соціалізму не добавили...

II

Однак, ВУСПП на 2 - му своєму з'їзді (1929 р.), виходячи з завдань виховної роботи серед попутників та наближення їх до ідеології пролетаріату, схвалив був запропонований від „НГ“ бльок (з певними застереженнями). А перед кількома місяцями до Пленуму Ради ВУСПП (що відбувся в Харкові 20 - 25 травня) представник „НГ“ М. Семенко оголосив у пресі листа, в котрому він, від ім'я цілої своєї організації, висловив думку про потребу консолідації пролетарських літературних сил і про бажання „НГ“ увійти до ВУСПП.

„Нова генерація“ — писав М. Семенко, — в основній своїй масі давно уже звільнилась від максималістських поглядів на мистецтво в боях з ворожюкласовою, зокрема націоналістичною (хвильовизм і інші вияви) ідеологією“... і т. ін. (Добре, що „НГ“ боролася проти хвильовизму, а от погано, що не боролася з нігілізмом та націоналізмом у власних лавах. І. М.)

..., і звертаємось з пропозицією якнайшвидше на пленумі ВУСПП розв'язати питання про вступ літературної групи „НГ“ до ВУСПП“.

Як поставився Секретаріят ВУСПП до заяви — „з пропозицією якнайшвидше“ прийняти до себе всю групу „НГ“?

Обережно. Привітав, але обережно. Секретаріят ВУСПП насамперед нагадав „НГ“, що той, хто за доби реконструкції продовжуватиме свою деструкторську практику і заморюватиме мистецтво — це поперше; хто й досі не розуміє полінінському національного питання і його значення в будівництві соціалізму — це подруге; хто проповідує і застосовує антимарксистські теорії „фактажу“, „фактології“ тощо — потретє; хто визнає тільки ідеологічну п'ятформу пролетарської літератури, а творчу — ні, почетверте, — тому треба насамперед дуже поважно подумати коло цих питань і переоцінити цінності... Інакше може статись так (цілком закономірно), що замість наближення до ідеології пролетаріату та до завдань пролетарської літератури, такий письменник стане за об'єкт клясового ворога. Клясовий ворог може заговорити його устами.

Отож, члени секретаріату ВУСПП і звертали увагу „НГ“ на те, що повинна раніше відбутися остаточна диференціація поміж групою деструктивістів та групою „функціоналістів“ і лише тоді, при конечній умові засудження своїх помилок (як писав т. Кулик у „Комуністі“ з 14- IV — 30), група „функціоналістів“ може ставити питання про персональне входження до ВУСПП. В тім, дамо слово т. Куликові:

„Ця група деструктивістів безнадійно загублена для пролетаріату й революції. Логікою клясової боротьби вона, кінець-кінцем, неминуче повинна опинитись по той бік барикад у таборі антипролетарської літератури. Друга група, „функціоналістів“, у кращій своїй частині, перейшовши через етап революційного попутництва, повинна переконатися безнадійности свого самостійного існування в умовах загостреної клясової боротьби і, переоцінивши старі свої цінності, позбувшись анархістичних традицій і нігілістських тенденцій, повинна влитись до лав пролетарської літератури“.

Отак ставив питання тов. Кулик. Він безперечно висловлював думку всієї організації ВУСПП, писавши таке:

„ні в якому разі не припустимо „розводнення“ нашої спілки елементами, що не перейшли ще органічно на позиції пролетарської літератури, не увластивили органічно комуністичної ідеології“.

168 Приблизно так писав і т. Кириленко в „Харківському пролетареві“, і автор цих рядків у „Вістях“—перед пленумом ВУСПП. Так поставився до цього питання і пленум. Він вимагав засудження від „НГ“ помилок на попередньому шляху її діяльності й potwierдження визнання єдино можливої для себе платформи пролетарської літератури — ідеологічної і творчої.

III

Як же поставилась до цього питання на пленумі ВУСПП сама „НГ“?

Уже перший представник цієї групи, т. Недоля, вітаючи пленум, заявив, що вони не думали й не думають відмовлятися від свого попереднього шляху, „навпаки, вони пишуться цією роботою“. „НГ“, мовляв, стояла і стоїть на комуністичній платформі. „Отже, паралельне, рівнобіжне існування двох пролетарських організацій недоцільне.“ Через те, мовляв, і ввійдять люди, що це, поперше, „паралельно“, а подруге — „рівнобіжно“. Так що однаково...

Замість засудити свої помилки, т. Недоля почав засуджувати тих, названих уже товаришів, членів ВУСПП, що дуже обережно ставились до заяв „НГ“. З „лівою“ „переконливістю“ т. Недоля доводив пленумові шкідливість лінії цих товаришів для пролетарської літератури і пропонував „поставити їх на своє місце“.

Але пленум ВУСПП мав досить терпіння, щоб вислухати ще й інших представників „НГ“—і в окремій комісії, і на засіданнях пленуму. Проте, виявилось, що „вожді“ „лівих“ ще так міцно сидять своїми футуро-богем'ярськими хвостами в дрібнобуржуазному болоті, ще такі присутньо далекі від правдивого розуміння лєнінської політики партії в національному питанні, а також від розуміння шляхів пролетарської літератури, що питання про будь-яку консолідацію з ними мусіло було остаточно зійти з порядку денного.

Виступ другого представника „НГ“, М. Семенка, був особливо „витриманий“, і тому пленум справедливо взяв його за зразок того громадсько-політичного рівня, що його „досягла“ на сьогодні „Нова генерація“. Почуваючи себе на трибуні пленуму пролетарської організації так само

вільно, як і на бульварі, „вождь лівих“ почав був ревізувати керований від партії процес організації пролетарської літератури, заставляючи ролю „перших хоробрих“ своєю... сміливою особою та „Новою генерацією“.

„Хто взявся за організацію радянської культури? Відкіля появилася пролетарська література? Це була „Нова генерація“.

Так „доводив“ право на безсмертя українського футуризму М. Семенко. З не меншим „успіхом“ заходився він далі коло „критики“ останньої статті тов. Хвилі, уміщеної в № 4 журналу „Критика“, статті, що в ній викладені партійні погляди на нашу сьогодишню літературну ситуацію, на ВУСПП, на Пролітфронт, на попутників, на „НГ“ та зокрема на Шкурупія, на праці окремих радянських письменників, як от т. т. Хвильовий, Куліш тощо. З запалом, гідним іншого призначення, М. Семенко намагався накинути цим поглядам небезсторонність, виконуючи отже, замовлення класово ворожих нам сил, що не можуть миритися з правильним партійним настановленням в національно - культурному процесі.

Нарешті, дійшовши верхівлі „політичної свідомості“, він почав доводити свою... перевагу в розумінні національного питання перед т. Хвилею. На слухні і своєчасні зауваження т. Хвиля (в статті) про український націоналізм у творах члена „НГ“ Шкурупія, „непохитний вождь“ „НГ“ заявив, що „Шкурупій найбільший інтернаціоналіст, якого ми мали за весь останній час радянського існування“.

Отже, доводиться констатувати факт: устами „вождів“ „НГ“ заговорила на пленумі ВУСПП дрібна буржуазія. Ті думки, що їх висловлював Семенко, безперечно належать ворожожкласовим прошаруванням нашого суспільства, саме безпардонній дрібній буржуазії. Семенко став їй за рупор. І те, що він виконав її замовлення саме „лівою“ фразою, є не тільки вельми характеристичне, але й не менш повчальне явище.

Опір соціалістичній реконструкції може бути не лише одверто куркульський, а й „лівий“, прихований за „лівою“ фразою, стільки прихований, що автор цієї „лівої“ фрази може зовсім не бути на розумі щодо своєї ролі... Така логіка й діалектика класової боротьби.

Одне слово, побоювання членів ВУСПП мали рацію і були своєчасні.

Не завадить тут пригадати ті шляхи, що ними Шкурупій дійшов того, що М. Семенко називає сьогодні „найбільшим інтернаціоналізмом, який ми мали за весь останній час радянського існування“. Ніхто інший, як т. Кулик, писав у, ч. 2 (4) „Шляхів мистецтва“ 1922 року, в статті „На шляхах до пролетарського мистецтва“ про цього ж таки Шкурупія таке:

„Кретинічно - індивідуалістичні викрутаси Шкурупія у „Семафорі“; його недавні „Нюнюфари“ (дідька лисого пролетар зрозуміє, що то за нюнюфари) з хорим символістичним скигленням“...

Або ось у тім же такі числі, „Ш. М.“, той же таки Василь Роленко, рецензуючи книжку „короля футуроперерій Шкурупія — „Психетози“, писав:

„Коли я одержав нову книжку „короля футуроперерій Гео Шкурупія „Психетози“, то перш за все подивився на дату.

І остовпів: 1922!

Неможливо. 1892 — так, 1902 — можливо; 1912 — ще можна повірити.

Але кому може прийти в голову безглузда ідея видавати в 1922 році старе шмаття, котре вже до революції всім — навіть буржуазним естетам! — понабивало оскомину?

Марка: „Панфутуристи“. Недаром хтось в спілці селянських письменників „Плуг“ назвав їх: пан - ки футуристи.

Не пани: надто багато для них; навіть не панки; просто підпанки; волосні писарчуки.

Вся книжка (чи то пак вітрина) Шкурупія — суцільний анахронізм. З обкладинки й до оголошення в кінці.

„Король“.

Отже не дивно, що сьогодні Шкурупій „котірується“ у Семенка за „найбільшого інтернаціоналіста“. Для цього він мав „підстави“, як бачимо, ще в недавній літпрактиці своїй.

Тим то нас не мусять дивувати й такі документи, як його ж таки, Шкурупій, роман „Жанна батальйонерка“ та його ж таки збірка поезій „До друзів поетів, сучасників вічності“, що з'явилися друком на тринадцятому році революції. Лице не тільки політичного невігласа і „нігіліста“ вималюється з них, а таки справжнього українського націоналіста — хотілося чи не хотілося того самому Шкурупієві.

Проте ватажок „НГ“ Семенко, замість визнати всі хиби „НГ“ та окремих її членів, виступив з безпардонною „лівою“ фразою, про справжню суть якої ми вже говорили.

Отже, ясно, хто говорив його устами.

Як поставився пленум ВУСПП до цього виступу Семенка?

Пленум оцінив його, як виступ антипролетарський, як негідну спробу ревізувати ленінську політику партії в національному питанні, як „негідну спробу заступити собою та всією попередньою роботою українського футуризму роль фундаторів пролетарської літератури — перших хоробрих — В. Блакитного, В. Чумака, Г. Михайличенка, А. Заливчого; як спробу зревівзувати вироблений і усталений погляд марксистського літературознавства на початки пожовтневої літератури“. (З постанови пленуму, прийнятої одноголосно).

Рішуче засудивши антипролетарський виступ М. Семенка, пленум дав йому одкоша й категорично зняв з порядку денного питання про будь-яку консолідацію з „НГ“.

Здається, ясно.

IV

Тепер погляньмо, — що ж робить „НГ“ після пленуму. Може вона, оговтавшись, нарешті, засуджує виступ Семенка і всі свої помилки? Може, то справді були тільки помилки, а не справжня соціальна суть „лівих“?

Якраз навпаки. „НГ“, остаточно розперезавшись (і, мабуть, добре себе почуваючи в проміннях „слави“ нового свого „ідеолога“ та відповідального секретаря — Антонюка, що його секретаріят ВУСПП виключив з організації саме через те, що його „ліва“ хвороба не піддається лікуванню) і сподіваючись, очевидно, що влітку не буде кому помітити її шахрайства, оголошує у газеті „Вісті“ (21 - VI) про перейменування своєї групки на „об'єднання пролетарських письменників України — ОППУ“. Отже, все те саме, що й було раніш, тільки назва нова! Не „ліві“, а пролетарські!

Нехитру ж мімікрію проказує своєму „лівому“, а нині — „пролетарському“ рупору його „соціальний замовець“. І ось як просто „пояснює“ „НГ“ у згаданій оповісті своє розходження з ВУСПП:

„Через розходження в творчих питаннях і питаннях ставлення до деяких не-пролетарських літургувань (Проліт-фронт) об'єднання між нами й ВУСПП'ом не відбулося“.

Що це? Ліве шахрайство, чи „ліве“ хуліганство? Чи це свідоме дурисвітство, замилювання очей пролетарській суспільності на справжню суть справи?

Це і те, і друге, й третє. Це те, чим недавно „блиснув“ був на мить Авангард, № 3 В. Поліщука. Там також були найреволюційніші, найкомуністичніші плятформи, друковані навіть німецькою — „An die Parteimitglieder“ (до членів партії). І на тлі тих декорацій — стидка, контр-революційна писанина, ганебні афоризми й порнографія.

Сьогодні подібний номер хоче безкарно повторити „НГ“. Ось що пише „найбільший інтернаціоналіст“ Шкурупій у статті „Реконструкція мистецтва“ — в київському альманахові „Нової генерації“ — Авангард бе, 1930:

„Коли ще кілька років тому марксівська метода ще лише в х о д и л а в життя... і робила п е р ш і кроки в своєму р о з в и т к о в і, т о т е п е р.... вона має твердий ґрунт“.
і т. ін.

Далі: „Футуристи, панфутуристи, комункультівці й на-решті „Нова генерація“ з а в ж д и застосовували марк-сівську методу в своїй роботі, (а як же „Психетози“, „Нюнюфари“! І. М.) і детальна аналіза кожного кроку (?) за допомогою цієї методи часто викликала нарікання з боку обивателя і критика псевдомарксиста“.

Далі: „Наші теорії, підсилені марксівською методою, були н а с и ч е н і діалектикою“ і т. ін.

Далі: „Якраз не ч л е н а м „Нової генерації“ слід у п е р ш у ч е р г у замислитись“... і т. ін.

Далі: „Безліч письменників з так званого „Пролітфрон-ту“... ганебно відстають“... і т. ін.

Далі: „клясова боротьба, що останнім часом загостри-лася через розкуркулення села та колективізацію“...
і т. ін.

Що це є? Чий це голос? Тільки невігласа? Тільки по-літичного філістера? Ні. Це голос „ватажка“. Він не від того, щоб спекулювати на минулих добросусідських взає-минах з ВУСПП та Молодняком.

„Зрушення в бік функціональності ми вже бачимо в багатьох речах молодняківців та вусповців, що к о р и с т у-

ю т ь с я зі стандартизованої форми „лівих“ — так безпардоно клепає цей „ватажок“ Жанни Барк та „друзів поетів, сучасників вічності“.

Це один бік справи: неписьменні, облудні, але на перший погляд „революційні“ плятформи, що насамперед рекламують свою „ліву“, чи то пак „пролетарську“ продукцію. Другий бік справи — це сама продукція, всі оті Жанни, Бойки, „друзі поети“, що не мають нічого спільного з пролетарською літературою і є ніщо, як вияв порожньої ідеології.

Одне слово, це те, що ми мусимо розкрити до краю, до цілковитої капітуляції „лівих“. Отже, непримиренність, аж доки вони не зрозуміють, що їхніми устами сьогодні починає говорити дрібна буржуазія, замаскований класовий ворог у дуже „революційному“ плащі „лівої“ фрази. А зрозумівши це, мусять зробити для себе висновки.

Це така наша відповідь на ту оповістку, що його у „Вістях“ ОППУ дало.

Скинути з нього машкару! Вирвати з лабет цього опудала ті кращі молоді літературні кадри, що потрапили туди через нашу недостатню виховну роботу серед попутників.

Посилити роботу серед попутників!

Це наше завдання.

25 - VI — 30.

І. КУЛИК

ПРЕСА Й ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА¹

(ЗАМІСТЬ КІНЦЕВОГО СЛОВА В ЗАКІНЧЕНІМ УЖЕ СПОРІ)

Ви помилились: я зовсім не маю наміру сьогодні визначати взаємини поміж газетним матеріалом — художнім репортажем, нарисом тощо — й художньою літературою. Натомість я хочу побіжно повернутись до нашого недавнього спору про „велику“ й „невелику“ літературу, про „вічне“ й „хвилове“ в красному письменстві. Це мені, власне, потрібне для того, щоб легше було обґрунтовувати саме сьогоднішню нашу тему: місце, що його займає періодична преса, роля, що її відіграє газета в розвитку, оформ-

¹ Стаття в скороченому вигляді надрукована в „Комуністі“ в річницю його українізації.

174 мленні, кристалізації художньої літератури. Точніше: пролетарської літератури.

Та перш за все мені доведеться ще раз визначити те зовсім нове й особливе місце, що його займає наша пролетарська художня література в системі диктатури пролетаріату. Роля художньої літератури в СРСР, зокрема в УСРР, зросла останнім часом надзвичайно. Саме через те так загострюється класова боротьба в літературі, саме через те класовий ворог так шалено намагається захопити хоч будь-які позиції в нашій літературі, набути хоч будь-якого впливу на неї. Тепер, коли мільйонові тиражі пролетарських художніх творів споживає пролетаріят у масах своїх, коли пролетарський попит на цю — українську художню літературу — зростає день - у - день, коли розвиток і поглиблення культурної революції й національно - культурне будівництво зумовлюється також якнайактивнішою участю в цьому процесі художньої літератури — вже не можна обмежуватися твердженням, що революційна й пролетарська література допомагає пролетаріатові в його класовій боротьбі, в його соціалістичному будівництві. Художня література стала тепер одним з активних чинників класової боротьби й соціалістичного будівництва, вона править за одну зі складових частин — і не останніх складових частин — всієї системи диктатури пролетаріату.

А таке чільне місце пролетарської художньої літератури, що його вона могла зайняти тільки й перш за все в наслідок ленінського керівництва комуністичної партії літературно - мистецьким процесом — воно (місце) накладає на нашу літературу відповідальні обов'язки. Три обов'язкові якості, ознаки повинна мати пролетарська література, щоб належно й ефективно виконувати своє нове призначення в системі диктатури пролетаріату:

вона повинна бути актуальна, тобто відгукатися на всі питання, проблеми, теми, що цікавлять, турбують, захоплюють пролетаріят;

вона повинна, не обмежуючись абстрактною пропагандою певних ідей, давати чіткий образ утілення цих ідей в практичне життя, в будівництво, повинна в художніх формах, художніми засобами конкретизувати ті ідеї;

вона повинна, не обмежуючись констатацією сучасного стану боротьби й будівництва пролетаріату, подавати процеси його в динаміці, в діалектичному їх розвитку, тобто

ставити прогнози й визначати (бодай намічати) перспективи тих процесів.

Коли ми погодимось на цих основних вимогах до художньої (пролетарської) літератури, то це розв'язує й наш спір. Бо не можна бути актуальним, не відгукуючись на щоденні кампанії, на актуальні питання, й проблеми, й завдання, що виникають щодня перед пролетаріатом. Пролетарська художня література не може й не повинна не жити інтересами сьогоднішнього дня. Вона не може й не повинна не послуговуватись і конкретним побутовим тощо матеріалом сьогоднішнього дня, інакше вона буде абстрактна, символістична, чужа пролетаріатові, що практично, з наявного матеріалу здійснює свою диктатуру й будує соціалістичне майбутнє. Та особливості нашої революції, надто виразні на нинішньому її етапі, полягають у тому, що в нас нема й не може бути сьогоднішнього, відірваного від завтра. Кожна кампанія сьогоднішнього дня є складова частина суцільного колосального історичного процесу, що будуватиме комуністичний світ. Отже, розбіжності поміж злгоденним і актуальним тут нема — спростовую ще один ваш аргумент. Отже художня література, що відгукається на зневажувані від вас кампанії, не тільки може й повинна бути, але і є велика література, література для „віків“, за умовою, коли вона є справді пролетарська й відбиває ставлення пролетаріату до тих кампаній: тобто, коли вона трактує їх не статично, як окремі відірвані явища, лише діалектично, як певні етапи, як складові частини загального процесу комуністичної революції. Іншими словами, коли вона виконує третю з накреслених вище вимог.

А така література не може існувати й розвиватися, не послуговуючися пресою, не використовуючи газету, як обов'язкове джерело матеріалу, що має лягати в основу чи стати за допоміжний матеріал для художнього твору.

Я пам'ятаю ваш аргумент: поважний художній твір повинен базуватись на ґрунтовному вивченні проблеми й матеріалу, на конкретизації процесу в певних локальних формах, отже випадково прочитана газетна нотатка може правити тільки за стимул, що викликає думку написати даний твір, та ніяк не за матеріал, що на ньому твір базується. Аргумент поважний, та він аж ніяк не спростовує моїх тверджень. Навпаки, він їх тільки посилює.

176 Справді, ви визнаєте, що газета може правити за стимул, що спонукає вас взяти за стрижень художнього твору — поважного художнього твору — ту чи ту висвітлювану в газеті актуальну проблему. Це цілком зрозуміло. Чи багато з наших пролетарських письменників - професіоналів може похвалитися тим, що вони мають постійні стосунки з робітництвом, постійний робочий (виробничий) і побутовий зв'язок з ним? Навряд. Вечірки, виступи, подорожі, в кращому разі — перебування на заводі чи в радгоспі протягом місяця - двох тарифної відпустки чи спеціального відрядження — оце і є переважні форми зв'язку письменника з пролетарською й селянською масою. Чи вони достатні? Аж ніяк. Постійна громадська робота на підприємстві, по громадських та професійних організаціях дає значно більше. Та й вона не вичерпує потреби в матеріалі і джерелах його, не може виключити з плану роботи такого багатого джерела, як газета. Нема кращого засобу вивчати масову психологію робітництва, усвідомлювати проблеми, що його цікавлять, визначати коло інтересів і вимог пролетарського активу (адже саме на той актив орієнтується перш за все наша творчість), як пильно стежити за робкорівськими дописами, нотатками. І важко собі уявити краще джерело, що подавало б конденсовані згустки робітничого побуту, як ті ж робкорівські дописи. Через них пролетарський письменник має змогу відчувати соціальне замовлення пролетаріату, по них він може ухопити й усвідомити квінт - есенцію масової робітничої психології. Попереджую, пильне вивчення робкорівських та селкорівських дописів аж ніяк не виключає перелічених від нас інших форм та засобів зв'язку з робочою чи селянською масою, але воно їх доповнює, і нехтувати цим доповненням, — значить засуджувати себе на односторонність, на звуження соціального діяпазону своїх творів.

Я повертаю до вашого аргументу. Процес чи проблема, що їх ви маєте на меті трактувати у вашому творі, повинні конкретизуватись у певному льокальному матеріалі. Отже, ви берете за основу дану подію, дане підприємство чи даний колгосп, спостерігаєте розгортання процесу саме там на місці, вивчаєте всебічно даний конкретний об'єкт. Це цілком вірно. Але значіння вашого твору і його соціальний діяпазон будуть неминуче звужені, коли ви не зумієте піднести трактованої від вас проблеми на принципову височину

для пролетаріату в цілому, не потрапите нею зацікавити пролетаріат як класу. А це неможливе без узагальнення проблеми, без типізації матеріялу. В комічному стані опиняється письменник, коли намагається довести, що й героя і подію він взяв зі справжнього життя, наводить біографічні довідки й адреси, тимчасом як масовий читач і марксистська критика все таки доводять йому, що це все в нього штучне, надумане, нереальне, саме тому, що воно не типове для нашої доби, для наших обставин. Позбутись такого неприємного стану, забезпечити себе від нього письменник зможе тільки тоді, коли набутий в даному конкретному місці чи з даного конкретного джерела матеріял він перевірить на тотожних чи подібних явищах з інших місць та інших джерел. А де ще можна знайти стільки актуального й різноманітного матеріялу з тієї ж галузі й про соціально - однорідне явище, як у газеті, як у періодичній пресі? Як джерело матеріалів для соціального узагальнення, для типізації явищ, що мають (повинні) переростати в процеси — газета для письменника незамінна. Саме вона здатна допомогти письменникові зорієнтуватись, якою мірою дане явище типове й притаманне нашій добі й даній соціальній групі, її психології та громадській поведінці її представників за сучасних конкретних обставин класової боротьби чи соціалістичного будівництва.

Однієї класової інтуїції для пролетарського письменника не досить. Він повинен бути політично письменний, для нього обов'язкова певна марксистсько - ленінська ерудиція. Це вимога, що її ставить до своєї літератури пролетаріат — трактуючи складні проблеми, письменник повинен не хибити, коли намагається висвітлити їх у дусі марксо - ленінської теорії. Але надаремне б ви вважали, ніби для пролетарського письменника досить оволодіти основами теорії. Адже ми її вивчаємо для певної практичної мети, саме, щоб виробити в собі нахил і звичку правильно пристосовувати її, втілювати її в тому конкретному художньому матеріалі, що ним ми орудуємо. Тобто в актуальному матеріалі. А досягти цього ми не можемо, не стеживши за освітленням поточних подій та актуальних явищ у нашій комуністичній періодичній пресі. Теоретичні підвалини залишаються непорушні, як і остаточна мета пролетаріату й революції, але конкретні політичні гасла й визначувані ними на даний період завдання пролетаріату діалектично

178 знімаються й замінюються новими, коли цього вимагають змінені умови, нові фази революції, певні перегруповання соціальних сил. І перш за все нові завдання конкретизуються й нові гасла обґрунтовуються саме в нашій комуністичній пресі. Отже, навіть маючи певну теоретичну підготовку, письменник наражається на небезпеку відстати від дійсності, перетворитися в схоласта, коли не стежить за поточною політикою та за відображенням її у пресі.

Я хотів би не повертатися знову до вже розв'язаних моментів нашого спору, отже вважаю за потрібне ще раз застерегтися: я зовсім не раджу обмежуватися виключно пресою, як джерелом матеріалу і політичної орієнтації. Але я рішуче заперечую ваше зневажливе ставлення до преси як до такого джерела, вважаю за вираз фахової піхи найгіршого ґатунку нехтування цим джерелом і чинником розвитку й класової кристалізації нашої художньої літератури.

Тепер я хочу спростувати ваше твердження, ніби наша газета — то „одноденка“. В якому саме сенсі ви вживаєте цей термін? Коли ви намагаєтесь запевнити мене, ніби наша преса виходить виключно з інтересів сьогодення, одного того дня, доки існує й читається номер газети, то це обурливий наклеп на нашу пресу. Де ви бачили такі радянські, комуністичні газети, що трактували б чи освітлювали події виключно з розрахунком на сьогоднішній день? Сенсація сьогодення, про яку завтра всі забувають — то ж найхарактеристичніша ознака саме буржуазної, жовтої преси. Ще б пак, буржуазії не вигідно, щоб масовий читач заглядав трохи далі, поглиблювався до законів і перспектив соціально-історичного розвитку, бо перший висновок, що він його зробив тоді, буде не на користь капіталістичної системи в цілому. Натомість наша, комуністична, преса визначається саме тим, що кожну подію, кожне явище, завдання чи гасло сьогодення вона освітлює з точки зору дальших завдань і перспектив нашої боротьби, нашого будівництва, нашої, отже й всесвітньої, революції. Коли ви помічали протилежне в якомусь конкретному органі преси, то нумо разом з вами вимагати, щоб редакція того органу негайно усунули, замінивши кращим керівництвом, бо то нехарактерний і шкідливий виняток. Він аж ніяк не характеризує нашої преси в цілому, що в неї слід би й нам, письменникам повчитися саме п р о б л е-

м а т и к и, саме вміння ув'язувати інтереси сьогоднішнього дня з інтересами й перспективами майбутнього, зв'язувати сьогоднішні завдання з подальшими вимогами й остаточною метою комуністичної революції. Отже в цьому сенсі наша газета — то зовсім не одноденка, і я дуже зичив би вам, щоб і ваші твори були в цьому сенсі такі ж довговічні, перспективні й проблемно-насичені, як газета. Бодай хочби з розрахунком на п'ятирічну актуальність (а не забувайте ж, що газета, ратуючи за п'ятирічку, виразно виходить з інтересів багатьох п'ятирічок).

Щоправда, як трибуна, як кін для художнього твору пролетарського письменства, газета не грає такої ролі в ч а с і, як книга. Та й цього її значіння не радив би вам зменшувати. Адже ми ще не видаємо окремих художніх творів стотисячними тиражами — невже не захоплює вас думка, що ваш твір одного певного дня читатимуть сотні тисяч робітників і селян у літературній сторінці газети? Де ще могли б ми розраховувати на таку масову аудиторію? Щоправда, читач може не сховає на довший час того твору, як сховав би книжку, не перечитуватиме його, але може він (переважно так і буває, коли твір вартий того) зацікавиться автором, його творчістю, забажає набути чи дістати в бібліотеці його твори. Нарешті, нема кращого засобу збудити громадську пролетарську увагу до нових творів, чи до тих, які ще мають вийти — як друкувати характеристичні фрагменти з тих творів у періодичній пресі. Щоправда, тут потрібна особлива чулість до інтересів масового читача, особливе вміння вибрати якраз такий фрагмент, що викликав би цікавість до твору в цілому чи до творчости авторової, змусив би не просто забути другого дня і твір, і автора, а навпаки, думати про нього й нетерпляче чекати виходу в світ (чи прибуття до книгарні, книгозбірні) цілого нового твору. Звичайно, ви цього не досягнете, коли будете просто відмахуватися від цієї справи, даючи до газети чи її літературної сторінки те, чого „не шкода“, чого не можна „вигідніше“ надрукувати в „поважному“ журналі чи „монументальному“ виданні...

Нарешті, про корегувальну, регулятивну ролю преси в художньому розвитку й особливо ідеологічному викрісталізуванні нашої художньої пролетарської літератури. Тепер ви розумієте, чому саме я визнав за потрібне продовжити (і, сподіваюсь, закінчити) нашу з вами дискусію саме

180 в ювілейному номері „Комуніста“. Згадайте, як часто приходила наша комуністична преса й перш за все редакція „Комуніста“ на допомогу революційній і пролетарській літературі. Не тільки тоді, коли треба було піднести до уваги пролетарської й партійної громадськості питання поліпшення побутових умов життя письменників чи унормувати всякого роду проблеми й взаємини видавничого й виробничого порядку. Але — й це головне, — коли треба було авторитетної товариської допомоги для розв'язання питань принципового порядку, коли треба було звернути увагу окремих письменників чи цілих угруповань нашої літератури на хиби й збочення, коли треба було виправити ідеологічну лінію чи підтримати пролетарські загони нашої літератури в їхній боротьбі за комуністичні позиції в красному письменстві.

Це, доречі, і для вас зовсім уже не спірний, не дискусійний момент. І ви зі мною без сумніву погодитесь, що роля зокрема „Комуніста“ в цьому відношенні — колосальна, що може слід би написати окрему й докладнішу статтю саме про цю роль, про це значіння нашої комуністичної преси в літературному процесі. У всякому разі ви зі мною погодитесь, що пролетарська українська література має всі підстави святкувати річницю українізації „Комуніста“ — як пролетарське літературне свято.

БІБЛІОГРАФІЯ

І. МИКИТЕНКО — Голуби мира. Подорож за кордон. ДВУ, ст. 256, ц. 1 крб. 65 к.

З тих українських письменників, що позаторік їздили за кордон, наприклад, П. Тичина, Л. Первомайський, І. Микитенко, І. Ле, В. Коряк, А. Любченко, О. Копиленко, В. Підмогильний, О. Мар'ямов, О. Влизько, М. Семенко, Кость Котко, В. Поліщук та інші, лише третина подали читачеві художній репортаж про свої подорожі. Як непосредний наслідок цих літературних відряджень досі маємо такі книжки: І. Микитенка — „Голуби мира“, Л. Первомайського — „Бльокнот блукань“, О. Влизька — „Поїзди йдуть на Берлін“ та книжки О. Мар'ямова і Костя Котка (за повноту списку не ручуся). Правда, в періодичній пресі друкувалися дещо й інші товариші (Копиленко, В. Поліщук), але то були лише невеличкі нариси або уривки.

Однак і ці півдесятка згаданих книжок, що становлять не зовсім звичайне і безперечно цікаве явище в сучасній українській літературі, ще чекають на увагу нашої марксистської критики. Можливо, ця неувважність походить від того, що дехто з критиків, трактуючи художній репортаж, як проміжну ланку між публіцистикою і красивим письменством, приділяють йому другорядне місце в художній продукції.

Тимчасом, коли взяти Микитенкову книжку „Голуби мира“, то хоч вона й становить нову своєрідну ланку в його літературній практиці, проте її (книжку) ніяк не можна відривати від усієї художньої творчості автора. Ця книжка цікава не тільки тим, що подає актуальний, живий, добре змонтований фактичний матеріал. „Голуби мира“ це, на нашу думку, викінчений художній твір, міцний своїм ідейним спрямуванням, досконалим оформленням, емоційною насиченістю та здоровим, властивим І. Микитенкові, оптимізмом. Як і в усій попередній своїй продукції, автор „Голубів мира“ далекий від будь-якого пасивного споглядання, яке іноді властиве різним подорожнім нотаткам деяких наших письменників.

Подорожуючи по Європі, Микитенко в жадній мірі не піддається на спокус зовнішньої ефектності буржуазного світу. Він не заглиняється у зливі нового матеріалу, не губиться в незвичайному оточенні закордонного життя, не вигукує зухвально-патетичних фраз, не впадає в романтичну заміряність.

Навпаки, кожне спостережене явище в авторовім світосприйнятті, як у міцному клясовому реактиві, виступає в світлі яскравої соціально-політичної характеристики.

Якaneбудь малопомітна в польському вагоні об'ява про те „відрадне“ явище, що в столиці Західної України — Львові — є приватний польський навчальний заклад („такий привілейований, що вістку про нього возять по всіх західно-українських степах“) спричиняється до того, що нашому мандрівникові „полізли в голову неприпустимі в польському вагоні думки про колонізацію західно-українського міста Львова“.

Маючи в основному цілєве настановлення на конкретному живому матеріалі пізнати, в міру можливості, нюанси клясової боротьби у капіталістичних державах: Польщі, Німеччині й Чехо-Словаччині, Микитенко з методичною послідовністю і з художньою виразністю розкриває, знаходить і фіксує саме те, що йому, як пролетарському письменникові, потрібне. Найбільше це зауваження стосується розділів про Німеччину.

Але сторінки, присвячені Польщі, власне, Західній Україні, мають для нас особливо гострий громадсько-політичний інтерес. 181

182 У цій країні Микитенкові не пощастило побути й двох діб. Зате довелося стати свідком подій, що саме в ці дні відбувалися у Львові.

Мова йде про ганебної пам'яті Львівський кривавий погром (у перших числах листопада 1928 р.), що його вчинили польські фашисти на українське населення та його культурні, кооперативні, громадські та інші установи й організації.

Отже, замість сподіваної зустрічі з західньо-українськими революційними письменниками та святкування ювілею академіка Студинського, Микитенкові припало з невблаганною очевидністю побачити один з найяскравіших варіантів застосовування польсько-фашистської національної політики.

Нечуване насильство, звирячий великопанстовий шовінізм („Пся крєв, як хочєш їхати через Польщу, то вчи сама польську мову. Мушиш знати, як хочєш їхати через Польщу...“ злобно сичать польські ревізійні агенти на адресу якоїсь чужоземної мандрівниці, що посміла щось запитати панів агентів, не знаючи польської мови), неперевершена цинічна брехня — ось найповажніші компоненти, що складають так звану „національну політику“ польського фашизму.

Про цю політику кричать до радянського письменника чорні роздерті роти вибитих вікон у розгромлених українських редакціях, студентських будинках, крамницях;

про неї свідчать трагічні уламки розтрослених друкарських машин, шелестять розвіяні по вулицях рукописи, пошматовані книжки, скрегочуть купи битого скла на пішоходах;

за неї спливає кров'ю безневинна дівчина Михайлина Фалясівна, викинута погромниками з вікна другого поверху просто на брук...

Коли читаєш це в Микитенковій книжці „Голуби мира“, то мимоволі разом з автором відчуваєш „гостру, неможливо гостру й пекучу радість за Радянську Україну, за все, що вона здобула, за її щоденний поступ, за її, за наш казковий розвиток і розквіт, за нашу славу запашну боротьбу“...

Не зважаючи на порівняно невеликий щодо різноманітності матеріал, цей розділ про Західню Україну попри його літературну вартість і політичне значіння, цінний ще й тим, що він є, покищо, єдиний в українській художній літературі твір, що відображує згадані історичні події.

Німеччина. Могутня зовнішність капіталістичної стабілізації цієї країни ніяк не похитнула твердого переконання нашого мандрівника в тому, що неминуча катастрофа капіталістичної системи, хоч би й солідної німецької конструкції, швидко наближається,

бо золотоволосій Медхен з чистою еластичною шкірою, з блискучими витонченими нігтями, що „здатні рвати не гірше від леопардо-

вих пазурів“, цим дужим пружнастим рекордсменам з фашистських спортивних організацій протистоять —

жовтозубий з довгою шиєю і невковирними руками німецький робітник. І єдина його перевага в тому, що він завжди голодний. Та „цієї переваги вже досить для того, щоб...“ і т. ін.;

бо нікчемна красномовна брехня продажних соціал - демократів, що талановито служать своєму панові, коли на сторожі революційних інтересів німецького пролетаріату стоїть міцна комуністична партія Німеччини;

бо спокій тупого самовдоволеного бюрера, розпухлого від пива й неробства, турбують бойові загони червоних фронтовиків;

бо коли німецького буржуа обслуговують старі професори імператоровільгельмівських інститутів або розважають ревію „Тисяча голих жінок“, то в цей час у льокалях на околицях Берліну виступають молоді пролетарські поети і своїми віршами запалюють робітничі серця до переможної революційної боротьби, ті поети, що вже організувалися в міцний союз пролетарських революційних письменників Німеччини на чолі з Йоганесом Бехером, Куртом Клебером, Карлом Грюнбергом та іншими видатними німецькими пролетарськими літераторами.

Ось вона та стабілізація, що „мов доспіле важке яблуко... лежить задоволене і рум'яне. Переверни його, уважний досліднику, ти побачиш другий розм'якшений бік бурувато - жовтий, як пролежень на шкірі мерця. Завзятий червак уже пригриз його до самої середини“.

Такий основний зміст вражінь від Німеччини, що Іх Микитенко подав у художньо - оформлених і міцно змонтованих окремих епізодах, зустрічах, влучно підмічених типах, настроях, досягаючи великого емоціонального ефекту соціально - суперечними аналогіями, гострим контрастуванням, узагальненнями тощо.

Цікавий також розділ про Чехословаччину, але він менше соціально - насичений, ніж попередні розділи.

Формальні прийоми подачі матеріалу в книжці „Голуби мира“ дуже різноманітні і варті глибшої аналізи, але це полишаємо для критиків - фахівців.

А. Шмигельський

МЕЧИСЛАВ ГАСКО. Обабіч кордону. ДВУ. Харків. 1930. 56 ст. Ціна 80 коп.

Мечислав Гаско в цій збірці дає революційну лірику. За основний матеріал йому правлять вражіння та переживання комуніста — за- 183

184 пільного робітника в буржуазній країні. Їх він і поетизує, іноді надто вже алегорично, але вразливо, так, приміром:

Мою юність доля розстріляла,
На майдані гуркотливих міст.
Моя доля наче польський уряд.
Моя юність польський комуніст. (21 ст.).

Розділ „Обабіч кордону“, звідкіля взято цитату, центральний в збірці. Він вражає своєю непідробленістю, документальністю, тільки злегка прикрашеною загально - поетичною мовою:

Ваш лист...
ланцюг етапів і в'язниць.
Луцьк

Ковель
Сандомір
і далі...
Сьогодні з Пйотрокова ви вітали,
І кожне слово ваше
— криця. (22 ст.).

М. Гаско показує, що Західня Волинь, перетворювана на пляцдарм проти Радянського Союзу, перетворюється через ті ж таки заходи на пляцдарм революції, бо збільшений гніт викликає збільшений — незламний, крицевий — опір. Друга, загальніша, ідея, що наснажує цей розділ, є ідея інтернаціонального єднання. З Радянського Союзу, протиставленого в розділі буржуазній Польщі, є батьківщина пролетарським революціонерам усіх країн, що мають у країні буржуазній спільну в'язницю. Поет це показує на двох прикладах — болгарської революціонерки та аргентинського робітника в останніх поезіях розділу. Так життєвий матеріал, як і соціальна його суть, поетові добре знані, але він ще не вміє поєднати конкретне вражіння з абстрактною думкою в єдиний, емоційно наснажений образ. Отже, з художнього боку ці його поезії залишаються недовершені, переховують етюдний характер. М. Гаско ще не знайшов своєї поетичної маніри та свого жанру. Останній розділ „Через смугу романтико - лірики“ показує, що на молодого поета впливає не лише романтика революції, але також і формальні досягнення та ліричні настрої романтики занепадної,

В першій же поезії розділу ми зустрічаємо нову варіацію світового занепадного мотиву.

Всім шляхам
У домовині край.
Він раніш пішов,
А я прибуду згодом.

Що й казати — новина...

Поруч у дальших поезіях виникає літературно заимована футу-роімажиністика космічно-комічного гатунку, доволі весела, в стилі Г. Коляди:

А море
шумить
і гуде
Неначе велетенський пес
до гучномовця гавкає
(Ну і стихія ж!).
Ранком,
коли сонце яскравило морду свою
Між бруду
і винограду... (44 ст.).

Поет переходить через смугу літературних впливів, містячи в цьому розділі „Через смугу“... доволі грамотні вправи, особливим соці-яльним змістом не обтяжені, навіть з небезпечними тенденціями цього соціального змісту уникати. Проте складати якісь підсумки на підставі цих вправ ми б покищо не наважились, обмежувачись наведеною пересторогою. В тих вправах іноді прокидаються на-строї перевтоми —

Крил ребра - нервюри
Розсипані долі —
У металевому колі
Кольчуг - і - дюр - алюмінія —
Неначе нерви мої
Пошарпані від протоколів
І вкриті резолюцій інеем. (54 ст.).

Особиста психологія в даному зразку оригінально поєднана з індустріальним вражінням. Закінчуючи поезію, поет показує, як із цих розкладених елементів складається відповідно і літак, і „романтика революції“ в його усучільненій психіці. Безперечним досягненням збірки і пролетарської літератури є поема „Кар-

186 пати". З неї безперечно є найсильніша картина імперіялістичної війни в українській радянській поезії. Вона дивує своєю стислістю і простотою. Провідна ідея поеми в тому, що обдурені брати не мали змоги порозумітися. Агітаційних відступів у ній немає: агітують самі факти, подані на тлі снігу та крові, що їхні барви мають тут емблематичне значіння, розвинене далі, бо поема „Карпати“ розпочинає збірку. Збірка (коли вилучити з неї деякі виправи з останнього розділу) загалом справляє суцільне вражіння. М. Гаско починає з суперечностей війни, показує, що вона перетворюється на революцію, яка саме тепер триває, і закінчує індустріальними мотивами соціалістичного будівництва, показуючи при цій нагоді, що треба не лише нові машини, а також і нову людську психіку свідомо будувати для наступної борні.

Очевидно, молодому поетові вдаються саме серйозні й гострі теми, а вони потребують од нього значно більшої технічної досконалости, як та, що нею він натеper володіє. Шлях поетичного розвитку перед т. Гаском одчинений, та він не буде йому стелитися під ноги і потребуватиме суворого, революційного напруження.

М. Д.

ЛИСТУВАННЯ З А. БАРБЮСОМ

Пролетарський письменник т. В. Кузьмич, що працює над монографією про творчість Анрі Барбюса, звернувся до останнього з кількома запитаннями; найголовніші з них наводимо:

1) Як саме вас прийняли в ранні роки в літературних колах, що казали про ваші ранні твори маститі критики.

2) Що зробила практично група „Клярте“, щоб виконати свої чудесні декларації. Як ви особисто пояснюєте причини розпаду „Клярте“. Хто з цієї групи підтримує „Монд“. І чи не станеться так, що і „Монд“ розпадеться подібно „Клярте“, саме через своє універсальне настановлення.

3) Як саме допомагає „Монд“ робітничій літературній громадськості, який зв'язок цього журналу з найвидатнішими талановитими молодими письменниками, що приєдналися до пролетарського фронту в літературі й боротьбі.

4) Як саме допомагає вам ваша громадська діяльність опановувати новий життєвий матеріал. Чи не з'явилися „Правдиві історії“ наслідком тривалого знайомства з життям певних революціонерів.

5) Чи не бажали ви скористати історію Христа для викриття Христа. Може ви навмисне маскувалися в євангелійний одяг, щоб краще

розгромити віру в власному тилу. Може вам відомо, що наші радянські бантисти, зокрема на Дніпрельстані, скористали вашою книжкою „Ісус“, щоб довести, що, мовляв, он такий видатний комуніст, як Барбюс, і той визнав історичне існування Ісуса.

6) Чи ви згодні з радянською критикою, хоч би в особі проф. Райснера й інших, що засудила ваш твір. Може ви мали іншу мету, про яку ми не знаємо, бо автор занадто замаскував своє ставлення до „історичного Ісуса“.

7) Може ви в згаданому творі шукали нові літературні форми, виступаючи в особі історичного письменника. Що потягло вас на цей шлях — чи історичні шукання, чи формалістичні.

8) Прошу вас іще написати пару слів про своє ставлення до ренегата і брехуна Панайота Істраті, що так несподівано вразив нашу країну своєю зрадою. За тим напишіть в невеликому реєстрику — на які мови перекладені ваші твори. Прошу надіслати мені дві книги, що їх нема в руських перекладах, і що їх я сам бажаю прочитати — „Пекло“ і „Промови борця“. У всякому разі якнайдокладніше відповідайте на ці питання, бо це значно поширить мій обрій, і тоді монографія буде повніша. Ви ж сами розумієте, як тяжко писати далеко від Франції про ватажка нової революційної літератури.

Лист А. Барбюса з відповіддю на ці запитання має не абиякий громадський - літературний інтерес. Але мусимо згадати про видрукований в „Юманіте“ одвертий лист до А. Барбюса від Секретаріату Міжнародного Бюро революційної літератури. Лист той свідчить про те, що сьогоднішня позиція А. Барбюса не така вже ясна, як це намагається довести А. Барбюс у листі до т. Кузьмича. Тож наводимо цей лист А. Барбюса майже повністю, випустивши лише кілька рядків суто особистого характеру.

Ред.

ЛИСТ АНРІ БАРБЮСА ДО ВОЛОДИМИРА КУЗЬМИЧА

28 КВІТНЯ 1930 РОКУ

Мій дорогий Кузьмичу

Я відповідаю на довгого і дружнього листа, що Ви його мені надіслали, що цікавить мене з багатьох боків. Я хотів би, щоб ви по змозі частіше зв'язувались отак листовно зі мною. Наша робота для спільної мети тільки виграє від цього.

Починаю з того, що висловлюю Вам ту радість, яку я відчув, довідавшись про Ваш вступ до Інституту Марксизму - Ленінізму. Це 187

188 Вам дасть змогу ліпше виконувати ту роль, що Ви її мусите відігравати на Україні.

Щодо тих питань, які Ви мені ставите з приводу роботи Вашої про мене, то я не можу Вам докладно відповісти про інтернаціональну критику на мене, бо це б примусило мене писати велику компілятивну роботу, бо більшість видатних критиків усіх країн писали про мої роботи. Насамперед, при виході моєї книжки „Пльороз“ („Жалібні серпанки“) року 1895 й особливо „Пекла“ (Enfer) року 1909 про їх добре висловлювались такі важливі письменники: Катюль Мендес, Анатоль Франс, Моріс Метерлінк. „Огонь“ і „Ясність“ („Клярте“) вже позначили далеко більший матеріяльний успіх, що мав вплив на попередні тиражі при розповсюдженні ранішніх моїх книжок. Головних осіб, що говорили про ці дві книжки так багато, що мені трудно їх обчислити: Георг Брандес, Макс Нордав, Горький, Ленін і вся без винятку французька критика.

Становище, яке я маю, це становище зовсім особливе (оригінальне). З початку моєї творчості я мав значіння літературне й художнє, що потім змінило свій характер у тім розумінні, що зауваження соціального й політичного характеру дістали перевагу перед іншими в суперечках про мою творчість. Питання про мої політичні переконання — бо я — єдиний розповсюджений автор комуніст (поза радянськими письменниками)—переважило над питанням літературної критики. Та публіка, що мене читає, цінує мене не лише як літерата, але ж як і борця за певні соціальні принципи. Щодо моїх політичних супротивників, то вони тому кілька років змовились мовчати про мої твори. В сучасний момент я не належу до тих авторів, що їх твори найбільше продаються (окрім 3 — 4 моїх книжок). Але проте, я залишаюсь одним із найбільш відомих, якщо не зовсім найвідомішим за признанням реакційного журналу „Літературні Новини“, що констатує, ніби я разом із Роменом Роляном являюсь найвідомішим письменником у світі.

Фактично я тепер стою в опозиції до більшості модних французьких письменників,— не вважаючи на добрі особисті відносини, що можуть існувати поза боротьбою ідей. Я ніколи не проминаю можливості боротися з абстрактними індивідуалістичними тенденціями, чисто балакаєвськими та більш-менш реакційними, тих із французьких письменників, що мають тимчасовий успіх у Франції, напр., з тенденціями Марселя Пруста, або Жіроду, Поля Морана, Жана Кокто й ін. Журнал „Монд“ дуже енергійно провадить з ними боротьбу, хоч і в навмисне стриманому тоні своєї літературної критики. Я вважав у початковій декларації „Монду“—маніфестові,—що наша мета: допомагати розвиватись пролетарській літературі. В дійсності

наша література — зовсім бідна. Вона полягає переважно в обіцянках та вказівках, і наше завдання на Заході складається з того, щоб нам себе здійснити і побороти буржуазні принципи, що стають на заваді до розвитку цієї літератури; але ми ще знаходимось у стадії шукання революційної та пролетарської літературної форми в мистецтві.

Щодо цього, то в певній мірі я надаю певне значіння книзі, яку закінчую в даний момент і що вийде з друку протягом цього року. Мова мовиться про роман, якого перспективи, обстановка й рухи розвиваються на очах авіатора. Я намагався в цій книзі ввести в акцію обстанову й життя великих колективів — у протилежність усе впертішому та впертішому й більш рафінованому індивідуалізмові буржуазних літератур.

Рух „Клярте“ був мною організований по війні з метою відшукати серед кіл інтелігенції людей, здібних засвоїти собі революційні погляди. В деякі періоди цей рух надбав собі популярности, але він був не досить зорганізований та централізований. Деякі групи схилили вправо, інші — вліво. Наприклад, по Скандинавських країнах групи „Клярте“ — впали в реформізм. Навпаки в Греції й Туреччині вони заклали Компартію, й за це їх переслідувано. Що ми хочемо зробити разом з друзями „Монду“, так це, — мобілізувати в можливо більшому числі симпатії до великих соціальних перебудов, зроблених уже в Радянським Союзом, які в інших країнах світу знаходяться лише в стадії становлення. Ми хочемо досягти цього, не обертаючи „Монду“ в партійний орган і навіть не зв'язуючи його органічно з Компартією, але ж тільки викладаючи через журнал у досконалому вигляді дійсність по змозі найоб'єктивніше, даючи читачеві змогу самому розбиратись у фактах, не підштовхуючи його — у фактах імперіалізму, питаннях колоніалізму, експлуатації робітничої класи або, з іншого боку, в досягненнях Радянського Союзу.

Я дивлюся в той уступ того Вашого листа, де Ви питаєте мене про мою книжку „Різні факти“ (*Faits divers*). Я дуже дбаю за подібне відшукування правдивих документів для поповнення роботи уяви, що з моменту відкриття таких фактів відіграє роллю лише викладача їх, і я маю намір написати нову книгу правдивих історій. Теми мені постачать не тільки факти мого власного досвіду, але ж і ті, що їх дадуть мені — чи то в листах чи усно — особи, здатні винайти в фактові, якого вони були свідками — елементи достатнього драматичного характеру для того, щоб мене з ним зазнайомити.

Щодо „Ісуса“, про якого Ви мені зокрема говорите, то я Вам писав про це тому 2 тижні в листі, який ви вже певно отримали і в якому

190 я пояснював Вам імпульси, під якими я писав у моєму романі „Ісус“ і в книзі „Ісус проти Христа“ про обмани й хитрощі, яких запобігала для себе християнська церква на своїм початку. Це виправлення історії руйнує, на мою думку, все християнське тлумачення і навіть фактичне й сентиментальне обожествлення Ісуса Христа, завдяки якому деякі секти та особи гадають, ніби вони одрізнилися від християнства. З цього погляду мені здається, що питання про історичність Ісуса відходить на другий план, як я це і зазначив у своїй книзі „І і с у с п р о т и Х р и с т а“ (Jesus contre Christe). Все доводить, що Ісус Христос євангельський є мішанина з фантастичних і вольових елементів надзвичайно різноколірного характеру, взятих, можливо, з історичного боку в кількох моделях для цього — і все це доводить, що саме так і є. Але з іншого боку мені видається перебільшенням і надто вже простою гіпотезою твердження, що особа Ісуса (історична та фактична підкладка християнського Христа) — не зв'язується абсолютно ні з якою особою історичної дійсності. В цьому пункті я зовсім не погоджуюся з тими радянськими товаришами, які мене критикували. Вони надто легко приймають своє бажання за дійсність. Тезу неіснування, тобто повної штучної фабрикації постати єврейського проповідника I - го віку, — таку тезу мені здається науково обґрунтувати важко. Не вважаючи на ороманену та поетичну форму, якої я надав своїй книзі „Ісус“, вона являється наслідком підкріплення всіх відомостей документальними даними та поглибленого й старанного вивчення реальних історичних фактів і наслідком наукового критикування текстів. Я повторюю, що встановлення правди наописі далеко кращий удар ортодоксальній релігії і навіть пропаганді сект, ніж доктринальний захист. Що може залишитись від релігії, що побудовувалась лише в той штучний і опортуністичний спосіб, який я описую?

Мені казали, ви в монографії критикуєте мене за те, що баптисти використовують в певній мірі мою книгу „Ісус“. Зрозуміло, я абсолютно не протестую, що ви адресуєте цю критику проти мене. Діяти таким чином є право і обов'язок, що існує поміж товаришами, і найчудесніший бік нашої доктрини це — добра охота, з якою ми дістаємо зауваження, та стриманість, що авторитетні товариші можуть зробити на адресу того чи іншого з - поміж нас.

Проте я гадаю, що мушу Вам сказати, якщо релігійна секта бере епіграф (претекст) з моєї книги „Ісус“, то вона виявляє надзвичайно грубий спосіб своєї пропаганди й що вивчення моєї книги показує, що з боку секти це є справжнє перекручування тез, що підтримую я. Кожна релігійна секта є заснована на обожествленні однієї особи, а я не тільки одкидав обожествлення, що стосується пророка Ісуса,

але й поставав проти неї, хоч би це й поширювалось на більш широку галузь — на самого бога. Не існує в світі книжок, що давали б краще й точніше відкидання тверджень всіх релігій взагалі і християнської зокрема, як ті, що я присвятив походженню християнства: „Ісус“, „Ісус проти Христа“. Я розвиваю правдиву теорію атеїзму і навіть більше, я нападаю на християнство, показуючи, на яких фундаментальних обдурюваннях збудоване воно. Мені здається, що подібні тези є пряма протилежність, оскільки це можливо, релігійній пропаганді. І звичайно тим, що моя книга називається „Ісус“, вона аж ніяк не служить підпиранню фантастичної легенди про надприродного Христа. Навпаки. Я не можу бути відповідальним і накликати на себе критику через те, що інші, не дбаючи про зміст, який я даю святій історії, користуються моїм текстом, на тій підставі, що моя книга під назвою „Ісус“ наносить удар ідеї бога і шановному походженню християнства.

Ви мене питаєте, на які мови перекладалися мої книжки? Можна сказати, що більшість моїх книжок перекладено на всі мови, принаймні на російську, німецьку, англійську й італійську. Так само майже все перекладено на угорську, польську, на мови скандинавські й балканські та голяндську. Крім того кілька моїх книжок перекладено на китайську, японську мови й есперанто. „Огонь“ (Feu) має до сорока чужоземних перекладів різними мовами, більшості ж тих видань я навіть не знаю (а, напр., „Пекло“ недавно вийшло 318-м виданням у Парижі).

Я вам надсилаю на Ваше прохання „Пекло“ (Enfer) і „Промови бійця“; „Пекло“ з'явиться російською мовою в Москві, щодо „Промов бійця“, то вони вже вийшли в Держ. Видав. і в Москві. Остання книжка, це — збірка промов і статтів, що не репрезентують моєї теперішньої думки, але ж показують ту еволюцію, яку я перейшов від інтелігентського ідеалізму до поглядів чисто революційних.

Уже давно хочу я відповісти Вам на запитання, яке Ви поставили мені щодо Панаїта Істраті. Ось що я писав моїй приятельці Алчевській. „Правда, давно колись я сприяв популярності й розповсюдженню творів Панаїта Істраті, пишучи про нього прихильні статті в такий момент, коли він мені ще видавався щирим та проїнятим духом революційности, хоч і трохи індивідуалістичним і анархістським, але повним все ж прекрасних слів проти безчинств соціального визискування та проти буржуазного режиму. В Радянському Союзі я часто бачив Панаїта Істраті. Але тоді, якщо він і чинив трохи нетактовно, що я йому тоді ж таки закидав, проте його безперечно можна було вважати за справжнього друга СРСР. Лише в т о й період

192 про нього ми писали в „Монді“—і навіть в газеті „Humanité“ (Юманіте), де я подавав цілі уступи з листа, якого від нього одержав, щоб показати нашим класовим супротивникам, що Панаїт Істраті не з ними. З того часу стан речей змінився, і Панаїт Істраті попався на вудочку ворогів радянського режиму, які підійшли до нього з улесливими, для колосального чванства письменника, словами та збудженням деяких інших його „слабостей“ аж до того, що зробили його одним із головних проводирів виступів проти Радянського Союзу. Панаїт Істраті, здається, дав тому рік у квітні інтерв'ю в „Монді“, інтерв'ю, що в ньому робив слабі спроби реабілітувати себе. Він хотів показатись у кращому світлі саме тоді, коли виявив грубу ворожість до радянської влади, яка оточила його ласкою підчас перебування в СРСР і навіть постачала йому безліч усякого роду матеріяльних вигод (вигод, до яких, на жаль, цей письменник є дуже ласий). Але цілковито не можна сказати, що це інтерв'ю, подане в „Монді“, подає погляди самого „Монду“. Наші погляди являються безперечно ворожими до Панаїта Істраті. До того ж в своїй статті на сторінках „Монду“ я згадав в іронічних рядках про цю зраду в однім із новіших чисел „Монду“. Щодо факту про замовчання в „Монді“ ганебних нападів у буржуазній пресі, які написав своєю рукою Панаїт Істраті, взявши тим на себе за них відповідальність, хоч не сам він їх складав (згадайте останні дві книжки, писані руськими білогвардійцями, з трьох, що він їх випустив про СРСР під своїм ім'ям), то це залежало від мого небажання ширити чутку про його наклепи й не годувати ними зайвий раз ту полеміку, яку роздмухати він щиро б хотів у своїх інтересах. Справді, фактично книжки Панаїта Істраті про СРСР не знайшли собі відгуку, і можна сказати, що їхнього впливу в даний момент зовсім не існує. Я був би надзвичайно засмучений, якби знайшлися в СРСР люди, які б серйозно могли подумати, що в такім журналі, як „Монд“, виявлялась хоч будь-яка прихильність до Панаїта Істраті.

Дозвольте мені сказати вам два слова на тему, що вельми цікавить мене: а власне про той успіх, який зроблено книзі Ремарка, про війну—„На Заході все по-старому“: Цей успіх почасти будувався з метою виступити проти мене. Справді, книга Ремарка нічого нового не додає до того, що я за 12 років перед тим уже сказав. Є певна схожість між цими двома книжками, і єдина між ними помітна різниця це та, що я розкривав у ній соціальні причини війни і надав своїм картинам—революційного значіння, тимчасом як Ремарк відмовився від цього. Він старанно замкнувся в тумані пацифістського ідеалізму, що не має ніякого впливу на дійсність, і строго зазначив на початку своєї книжки, що не буде писати упереджено на будь-яку користь. Саме через це всі читачі, що з трудом припускали думку

про революційне настановлення моєї книжки „Вогонь“ і яка проте являється книжкою — документом і при тім найважливішим — про війну, всі ті читачі поквапились превознести книжку Ремарка, саме через те, що вона була мов цілющий бальзам з соціального погляду й спокійненькою для буржуазного режиму. Шкода, що радянська критика не досить висвітлила дуже ясні мотиви штучного успіху Ремарка, в той час, як цей успіх не виправдується ніякі літературною, ні художньою добротною твору, та ще й стількома роками пізніше „Вогню“ написаного. Тому, що Ви пишете монографію, мені здається, варто, щоб ви це зазначили.

Я закінчую, висловлюючи Вам те почуття приємності, що я відчуваю від розмови з Вами й —запевняючи Вас, що я читав з особливим інтересом все, що Ви мені казали про теперішні Ваші роботи.

З теплим почуттям до Вас і до Ваших тт.

Анрі Барбюс.

Мірамар, Віжілія — Морські Альпи.

ХРОНІКА

НА ШЛЯХАХ ДО ПРОЛЕТАРСЬКОГО ТЕАТРУ

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР

Досі так складається, що театральне життя нашої периферії майже не виходило за свої „етнографічні береги“. Робота навіть більших державних периферійних театрів України (Одеса, Дніпропетровське, почасти Київ тощо) часто - густо становила досягнення лише тих міст чи округ, що їх ці театри постійно обслуговували.

Тимчасом деякі з периферійних театрів провадять дуже цікаву творчу роботу, шукаючи найкращих метод мистецького виявлення вузлових питань та проблем нашої реконструктивної доби. Зрозуміло, що цей творчий процес потребує якнайсерйознішої уваги усяєї пролетарської суспільності, її критичного втручання й допомоги. Треба, щоб широкі кола пролетарського глядача столиці мали змогу бачити, порівнювати роботу бодай найбільших периферійних театральних колективів, відповідно оцінювати їхнє художнє й ідейно - мистецько спрямування.

Саме з цією метою до Харкова приїздили на гастролі Одеський державний драматичний театр та державний театр ім. Заньковецької, що за два - три тижні своєї художньої роботи в столиці набули вели-

194 кої популярності серед харківського робітничого глядача й дістали глибоку, загалом позитивну оцінку від критики у столичній пресі.

Для характеристики того складного процесу, що його відбувають кращі театри нашої периферії, може, зокрема, правити розвиток Одеського державного драматичного театру, його вперта боротьба за художнє самовизначення, за пролетарське ідейно - мистецьке спрямування.

Протягом перших трьох років своєї роботи Одеський держдрамтеатр здобув визнання й підтримку пролетарського суспільства м. Одеси, як видатний культурний фактор, як мистецький чинник українізації. Але своєчасно не визначивши виразних ідейно - мистецьких настановлень, що були б співзвучні добі соціалістичного будівництва, театр у перший рік п'ятирічки зазнав гострої ідейно - мистецької кризи тому, що не мав міцного партійного керівництва й висококваліфікованої режисури.

Тов. Терещенко М. С., що за його мистецького керівництва з перших же років Одеський драмтеатр завоював був глядача усіх національностей м. Одеси, через отруйницьку роботу СВУ-вців—Слабченків, Панченків та інших ворогів пролетарського мистецтва—примусений був залишити театр і піти на кіно - роботу.

125 років
1930р.
(?) На початку сезону 1929 - 30 р. нове політкерівництво театру на чолі з директором тов. О. Шраменком знову запросило М. С. Терещенка до керівної роботи. Дирекція й поновлене художнє керівництво зразу ж опрацювали ідейно - мистецьку програму перебудови Одеського драмтеатру, подавши її на обговорення керівних органів, художньо - політичної ради та робітників театру й здекларувавши її на пленумі художньо - політичної ради НКО.

За цією програмою Одеська держдрама має перетворитися на театр: політично - функціональний, що в тематиці свого репертуару ставить і розв'язує найактуальніші проблеми класової боротьби за соціалістичного будівництва, базуючись на творчості пролетарських драматургів;

ідейних колізій, що в своїй творчості відображують боротьбу комуністичної ідеології пролетаріату з буржуазною й дрібнобуржуазною ідеологією, примиренським ставленням до неї, аполітичністю, буржуазним психологізмом у театрі тощо;

організованого робітничого глядача, орієнтовуючись на обслуговування й органічний зв'язок з основними кадрами робітництва, не припускаючи щодо них ні відриву, ні назадняцтва;

боротьби з негативними явищами й показу позитивних елементів радянського життя; показу будівників соціалізму;

виробничо-експериментальний, що в своїй роботі поєднує творення мистецької продукції для пролетарського глядача з експериментуванням, спрямуванням на шукання театрального стилю реконструктивної доби і створення своєї формальної школи;

виховання марксистських мистецьких кадрів, тощо.

Оці ідейно-мистецькі настановлення Одеський держдрамтеатр почав реалізувати з 1929 - 30 р., створивши насамперед ідейно-мистецький блок з основною організацією пролетарської літератури на Україні — ВУСПП'ом. Цей блок, принципово схвалений від пленуму художньо-політичної ради НКО, зміцнив ідейно-мистецькі позиції театру і розв'язав найскладніше питання, питання репертуару.

П'єси пролетарських драматургів: „Диктатура“ І. Микитенка, „Коммольці“ Л. Первомайського, „Постріл“ Безименського Одеський держдрамтеатр вважає для себе за програмові.

Ці постанови водночас підтверджують реальність і практичність блоку театру з ВУСПП'ом. Решта п'єс, що їх ставила поточного сезону Одеська держдрама, наприклад, „Дорога вогню“ Вейтінга та Вольдо, „На камені горить“ Мамонтова, „Чудак“ Афіногенова, театр кваліфікує як прохідні, що без них однак не можна було обійтися через брак витриманішого драматургічного матеріалу.

Але ставлячи ці прохідні п'єси, театр намагався подолати хибі авторів, і хоч це не завжди й не в однаковій мірі йому вдавалося, проте робота щодо подолання матеріалу мала певне виховне значіння для режисури й акторів.

Зі згаданого основного репертуару протягом поточного сезону „Диктатура“ пройшла 52 рази, „Постріл“ пройшов 42 рази *поспіл* закритими виставами. „Коммольці“ Первомайського, як програмова робота режисерського, художнього й акторського молодняка, становлять в історії театру початок реконструкції Одеської держдрами.

В боротьбі за витриману художньо-ідеологічну лінію театру, за наближення його до завдань реконструктивної доби політичному й художньому керівництву Одеської держдрами довелося переборювати консервативні, реакційні громадські й мистецькі тенденції серед частини акторів, провівши для цього жорстоку перевірку акторського складу та залучивши до роботи в театрі партійців, комсомольців, робітників з виробництва. В наслідок на кінець сезону колектив Одеської держдрами ідеологічно зміцнів, створив політично-здоровий працездатний актив, а по лінії акторській — міцний ансамбль.

Ставши на шлях творення пролетарського театру, Одеська держдрама застосовує методу соціалістичного змагання, ударництво, провадить масову роботу тощо. Протягом поточного сезону ударники держдрами зробили 109 виступів на підприємстві, 11 виїздів на село. Поряд соціалістичного змагання в середині колективу Одеський драмтеатр провадить соціалістичне змагання з Київським театром ім. Франка.

Особливо слід відзначити велику роботу Одеської держдрами щодо організації робітничого глядача не тільки як споживача продукції театру, а як активного непосреднього учасника його творчої роботи. Наприклад, з ініціативи театру та його художньо - політичної ради для праці над п'єсою застосовується така система: пленум художньо-політичної ради читає й обговорює п'єсу на підприємстві, що його найбільш стосується п'єса за своєю тематикою, прикладом, „Постріл“ — Одеський Трампарк. Тут же обговорюють трактування п'єси й постави, використовують політичну та виробничу консультацію. Представників відповідних підприємств запрошують також на генеральні репетиції для обговорення постановки в її остаточному вигляді. Нарешті на закінчення сезону театр скликає конференцію робітничого глядача для обговорення звітноперспективних доповідей дирекції, худкерівництва, художньо - політичної ради тощо.

Загалом методи творчої й громадської роботи Одеського держдрамтеатру, його тверда ідеологічно - мистецька лінія, спрямована на соціалістичну реконструкцію театру, нарешті, його безперечні досягнення щодо театральної культури, все це доводить, що цей театр вийшов із стану другорядного театру і став на передові позиції пролетарської культури на театральному фронті поряд першорядних українських драматичних театрів.

Дальший успішний розвиток театру гарантує також міцний акторський колектив, що має у своєму складі таких талановитих акторів, як Ю. Шумський (що дав найсильніший образ Дударя в „Диктатурі“ і виявив віртуозну майстерність, граючи Пришлецова в „Пострілі“), заслужений артист Замичковський, Мацієвська, Красноярський, Паламарчук, Пономаренко, Вечора і багато інших.

Репертуаром на наступний сезон Одеський драмтеатр в основному вже забезпечений. Новий сезон театр розпочне програмовою роботою „Кадри“ — нова п'єса І. Микитенка. Крім того, театр склав угоду з Микитенком на другу п'єсу на тему — „соціалістична перебудова села. Також складено угоду з М. Семенком на соціальну трагедію віршом на тему „1905 рік і сучасність“. Одержано п'єсу Толлера та Газенклевера „А все ж таки міщанин“ та п'єсу Раскольнікова „Робесп'єр“. Пишуть нові п'єси драматурги Куліш, Первомайський, Корнійчук та ін. Від білоруського драматурга Курдіна

театр одержить п'єсу „Межбур'є“ і сподівається на нову п'єсу від Безименського.

На кінець треба згадати те, з чого слід було б почати, а саме:

Цього року Одеський державний драматичний театр закінчив п'ятирічний план своєї роботи. Розвиваються у боях з консервативною й реакційною частиною суспільства, з міщанством та обивателем, борючись за свою внутрішню політично-громадську міць та мистецьку кваліфікацію, Одеський держдрамтеатр, активно підтримуваний пролетарською суспільністю, увиходить у друге п'ятиріччя своєї роботи, міцно озброєний, готовий до дальшої боротьби за пролетарську культуру.

А. Ш.

ЛІКВІДАЦІЯ „ТЕА - КИНОПЕЧАТИ“

НК РСІ СРСР, перевіряючи роботу видавництва „Теа - кинопечатъ“ (Москва) виявив великі хиби організаційного, господарського та ідеологічного характеру. В зв'язку з цим видавництво покладено ліквідувати, як окрему одиницю. Його функції передано Держвидавові РСФРР. При ньому утворено спеціальний сектор, що відає виданням літератури з питань театру, кіна та взагалі мистецтва.

В КИЄВІ ВІДКРИВСЯ БУДИНОК ЛІТЕРАТУРИ

18-го травня в Києві урочисто відкрито будинок літератури й преси. На урочистих зборах виступали з привітаннями серед інших товаришів поет М. Голодний (російська асоціація пролетарських письменників), польський пролетарський поет Вандурський, єврейський поет Фефер і представник бюро міжнародного об'єднання пролетарських письменників Бруно Ясенський. Своїм виступом вони продемонстрували революційну солідарність поміж пролетарськими літературами народів СРСР і всього світу.

Відкриття в Києві будинку літератури й преси є знаменна подія в літературно-громадському житті цього міста. Будинок, об'єднавши письменників, журналістів і робітників мистецтва, допоможе їм налагодити колективну роботу, скеровану в бік підвищення теоретично-мистецької кваліфікації та ідейного переозброєння за допомогою органічного засвоєння й практичного застосування засад діалектичного матеріалізму. Будинок літератури стане одночасно й будинком кіно-мистецтва, бо в його роботі візьмуть якнайактивнішу участь кіно-робітники м. Києва — сьогоднішнього центра української кінематографії.

У виданні „Гарт“ вийшли такі книжки: В. Кузьмич — „Повидло“ — юмсомольське оповідання Л. Первомайський — „Романтична зустріч“, М. Майський — „Новелі“ і К. Гордієнка — „Мудриголови“ (повість).

МІСЯЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

З 17-го червня по всій Україні широко розгорнувся місячник української культури, що його організовано з ініціативи ВУРПС. Основне завдання місячника — ознайомити трудящих промислових округ з досягненнями української пролетарської культури та ще ширше втягти їх у культурний процес на Радянській Україні й у національно-культурне будівництво.

В зв'язку з місячником політосвітні органи, Наркомосвіта й мистецькі заклади змобілізували всі наявні сили на обслуговування місячника. Так само й письменницькі організації дали згоду взяти в місячнику найактивнішу участь.

ПІДСУМКИ РОБОТИ ПЕРШОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ РОБЕСЕЛЬТЕАТРІВ

30-го травня закінчила роботу перша всеукраїнська конференція робсельтеатрів. Вона безперечно є переломний етап у розвитку й роботі наших робсельтеатрів.

Конференція заслухала кілька доповідей про шляхи й майбутній розвиток робсельтеатрів та культурної революції на селі. Доповідачі зазначали, що робсельтеатри передусім повинні перетворитись на могутню агітаційну мистецьку базу, що в художніх формах поширює серед селянства значіння соціалістичної перебудови сільського господарства, боротьби за нове село т. ін.

Конференція ухвалила збільшити на Україні число робсельтеатрів до 80 з таким розрахунком, щоб кожна округа мала 2 — 3 районних робсельтеатри. Конференція ухвалила звернутися до українських революційних письменників, УТОДІК'у та Наркомосу з проханням допомогти робсельтеатрам ліквідувати репертуарну кризу.

Конференція звернула увагу робсельтеатрів на потребу поширити вистави по колгоспах і радгоспах та влаштувати на селі, зокрема в колгоспах, дитячі вистави. В зв'язку з великими заслугами журналу „Сільський театр“ конференція ухвалила піднести клопотання перед відповідними органами про нагороду його червоним прапором.

Конференція також ухвалила надати письменникам - драматургам Ірчанові та Микитенкові звання почесних робсельтеатрівців за їхні заслуги перед робсельтеатром.

ВИДАННЯ ТВОРІВ МАЯКОВСЬКОГО

„Книгоспілка“ готує видання трьох томів вибраних творів В. Маяковського українською мовою. Видавництво поклало собі за завдання показати творчість В. Маяковського у сучасній спрямованості та політичній актуальності. В першому томі Маяковський подається як політичний поет, в другому — як сатирик (побутові поезії та закордонні) і в третьому — як митець.

На редактора видання запрошено М. Семенка. Для перекладу запрошено таких поетів, що своєю творчістю найспорідненіші з творчістю В. Маяковського, — Гаска, М. Семенка, Г. Шкурупія, Влизька, Голованівського, Зимного, Бажана, Мельника, Первомайського, Скубу т. ін. До видання дадуть докладний розбір творчости поета. Том перший виходить незабаром.

ЛІТЕРАТУРНИЙ РЕЙД БРИГАДИ „ПЛУГА“

5 - й з'їзд „Плуга“ виділив бригаду в складі письменників: С. Божка, А. Головка, П. Хуторського. В. Зайця, П. Загоруйка, О. Шеманського, Ю. Лавриненка та російського письменника О. Богданова (делегата з'їзду), що працювала 9 днів на Дніпрельстані, в Запоріжжі та в радгоспі № 20.

Протягом цих днів письменники виступали на Дніпрельстані: на Дніпрозаводбуді, Мостовому переході (ост. Хортиця), центральних механічних майстернях, гідротехнічних розробках правого берега, на майдані „А“ поля Тракторобуда (у грабарів), по червоних кутках земельно - скальників та комунальників, на робітничих курсах підготовки до вишів, в гідротехнічному інституті, трудшолі — 10 - ти річці правого берега та книжковому базарі у Кічкасі.

Доповідями, читанням творів і розмовами по зазначених місцях охоплено понад 6 тис. чол. робітництва.

У м. Запоріжжі протягом 3 - х днів письменники виступали: у цехах машинобудівельного заводу „Комунар“, на заводі „Інтернаціонал“ та „№ 29“, а також по спілкових клубах: металістів, залізничників (ім. Доб'язга), у будівельників, на ювілейному вечері з нагоди десятиріччя газети „Дер Штерн“; у школах: машинобудівельному технікумі, педтехнікумі, машинобудівельному інституті (на вечері спілки Робос).

Письменники взяли участь в оздоровчій кампанії по м. Запоріжжі дітей дошкільного й шкільного віку, виступаючи на масових дитячих ранках у Південному та Миському садах.

Два дні поряд (з 5 — 8 год. веч.), письменники обслуговували книжковий базар. Разом 14-ма виступами в Запоріжжі — місті охоплено понад 10 тис. чол.

У радгоспі № 20 письменники виїздили на тракторні колони й виступали в міському театрі перед членами профспілок та учнями.

Всього бригада „Плуга“ влаштувала 28 прилюдних виступів і обслужила понад 20 тис. робітничої маси.

ПЛЕНУМ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА РЕВОЛЮЦІЙНИХ МУЗИК

З 15 до 22 травня в Києві й на Дніпрельстані відбувався 3-й поширений пленум Всеукраїнського т-ва революційних музик (ВУТОРМ).

Тов. Скрипник, виступаючи на пленумі, зазначив, що музична справа на Україні відстала від життя принаймні на 2 роки. В цьому винні всі. Музика, — сказав тов. Скрипник, — є вища математика. Отже, треба дуже уміло й бережно подати цю вищу математику, щоб її розумів кожний робітник.

Творчий музичний процес на Україні зріс чимало. У нас є 27 видатних композиторів, з них здебільшого молодь.

Пленум в резолюції поставив такі завдання. Налагодити у всеукраїнському масштабі концертну справу. Для цього взяти на облік дієві музичні колективи та одиниці на місцях і повести непримиренний наступ проти халтури.

Ухвалено докласти всіх сил, щоб виправити роботу самодіяльних клубних гуртків, скерувавши її на масове музичне виховання пролетаріату і втягуючи до неї не спеців-виконавців, а всю масу робітництва.

Пленум постановив переглянути музичний матеріал взагалі і прохати про заборону виконувати твори Давидовського, як композитора, що дає шкідливі для сучасності твори. Поставлено питання про справжнє художнє музичне обслуговування периферії, для чого зміцнити й забезпечити музичні колективи округ. Пленум виявив жакливі факти обслуговування колгоспів борцями-силовиками, куплетастиами та артистами найнижчого ґатунку.

Щоб охопити масову музичну роботу, утворено товариство „Музика — масам“ за безпосередньою участю комсомолу. Це т-во

працюватиме під керівництвом партійних, професійних та політосвітніх організацій.

ПІДСУМКИ ШЕВЧЕНКОВОЇ ВИСТАВКИ В ЛУГАНЬСЬКОМУ

Недавно в Луганському закрилася Шевченкова виставка, що її організував Всеукраїнський інститут ім. Шевченка. Інститут відрядив до Луганського для обслуговування відвідувачів виставки 20 своїх співробітників. Замість намічених 90 годин, виставка працювала 154 години, і співробітники інституту провели на ній близько 300 пояснювальних доповідей. Інститут залучив до обслуговування виставки місцеві вчительські сили, що подали чималу допомогу в справі обслуговування. Лише вони самі зробили 85 пояснювальних доповідей.

На жаль, під виставку дали мале помешкання, і вона не могла належним чином обслужити всіх трудящих робітничого центру.

Виставку відвідали понад 15 тис. чоловіка. Серед них 6.306 робітників, 6.425 учнів, 1.888 службовців, 172 червоноармійці і 157 селян. Організовано виставку відвідало 139 екскурсій, де було понад 5 тис. чоловіка.

БЕРЛІНСЬКИЙ „ТЕАТР МОЛОДОГО АКТОРА“ В ХАРКОВІ

Культурний зв'язок СРСР з трудящими Заходу дедалі міцнішає. Жодного місяця не проходить, щоб республіку трудящих не відвідувала якась делегація з різних країн. Останнього часу почався інтересний обмін і ознайомлення закордону з нашими мистецькими досягненнями. Так само й з-за кордону все частіше й частіше почали нас відвідувати письменники й різні мистецькі заклади. Все це треба завдячити товариству культурного зв'язку з закордоном, що розгорнуло останнього часу величезну роботу.

13-го червня столиця України зустрічала в себе берлінський „Театр молодого актора“, що так само прибув з ініціативи товариства. Театр прибув до Харкова в повному складі. На вокзалі його урочисто зустрічали представники різних організацій столиці, серед них — від всеукраїнського товариства культурного зв'язку з закордоном, від ВУРПС'у, ВУФКУ, робітників мистецтва, від робітників ХПЗ й працівників харківських театрів.

Вітаючи акторів німецького революційного театру, представники столичних революційних культурно-мистецьких шарів зазначали, що приїзд „Театру молодого актора“ є велике свято для українського

202 мистецтва й радянського суспільства. Він знаменує собою ще більше зміцнення інтернаціонального зв'язку пролетарського мистецтва СРСР, зокрема УСРР, з робітничими масами закордону.

На привітання від імени „Театру молодого актора“ відповідав тов. Вертер. Він сердечно дякував за теплу товариську зустріч і підкреслив, що „театр молодого актора“ й надалі йтиме шляхами революційного мистецтва та сприятиме піднесенню інтернаціональної революційної свідомости пролетарських мас.

На Україні, підкреслив тов. Вертер, ми докладно ознайомимося з досягненнями пролетаріату УСРР в галузі будівництва соціалізму та з культурними й мистецькими досягненнями. Це дасть нам змогу ще активніше працювати на великому й відповідальному фронті боротьби за перемогу пролетарської світової революції.

В Харкові гастролі театру відбувалися в найкращому помешканні—театрі „Березіль“. Вистави німецьких товаришів пройшли з винятковим успіхом. Театр виставив п'єси „Ціянїстий калій“, та „Бунт у виховальному домі“.

З М І С Т

	Стор.
К. Гордієнко—Атаска (оповідання)	5
В. Сосюра—Два Володьки (поезії)	16
Ю. Зоря—Депо (роман)	22
І. Маловічко—Соціалістична весна (з поеми)	63
С. Жигалко—Липовий цвіт (повість)	66
С. Голованівський—„Скатертью дорожка“ (літрепортаж)	89
І. Микитенко—За гегемонію пролетарської літератури (Сте- нограма доповіді на пленумі Ради ВУСПП)	109
І. Микитенко—„Ліве“ шахрайство (стаття)	164
І. Кулик—Преса й художня література (стаття)	173
Бібліографія	180
Хроніка	193

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ НА 1930 РІК

● ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІ ТА КРИТИЧНІ ЖУРНАЛИ:

ЕЖЕМЕСЯЧНИЙ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННИЙ ЖУРНАЛ

КРАСНОЕ СЛОВО

Под редакцией: Г. Багалиюка, Якова Городского, М. Доленго, С. Радугина, А. Руттера (отв. редактор)

Единственный литературно-художественный журнал на Украине на русском языке

УСЛОВИЯ ПОДПИСКИ:

На 1 год . . 7.— коп. | На 3 мес. . . 1.75 коп.
На 6 мес. . . 3.50 коп. | На 1 мес. . . —.60 коп.
Цена отдельного номера — 65 коп.

Великий громадсько-політичний і літературно-науковий щомісячний журнал

ЧЕРВОНИЙ ШЛЯХ

Рік видання VIII

За редакцією: В. Затонського (гол. ред.), В. Коряка, М. Куліша, І. Ю. Кулика, С. Пилипенка, А. Хвилі, М. Скрипника, В. Юринця, П. Тичини

Червоний Шлях має постійні відділи:

1. Красне письменство, 2. Нариси мандрівників, 3. Літературно-критичний, 4. Соціально-політичний, 5. Науковий, 6. Образотворче мистецтво, 7. Театр та кіно, 8. Хроніка, 9. Бібліографія.

В журналі беруть участь найвидатніші літературні й наукові сили СРСР, Європи й Америки

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На 1 рік . . 13.50 коп. | На 3 міс. . . 4.— коп.
На 6 міс. . . 7.— коп. | На 1 міс. . . 1.60 коп.
Окреме число — 1 крб. 80 коп.

ЩОМІСЯЧ. ЖУРНАЛ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ФОРМАЦІЇ МИСТЕЦТВ

НОВА ГЕНЕРАЦІЯ

За редакцією Михайля Семенка

Нова Генерація є єдиним журналом в СРСР, що охоплює всі галузі нового мистецтва і розробляє його в плані універсальної установки на комунізм

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На 1 рік . . 7.— коп. | На 3 міс. . . 2.— коп.
На 6 міс. . . 3.75 коп. | Окр. число . . 75 коп.

ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНИЙ І МИСТЕЦЬКИЙ ЖУРНАЛ

ЖИТТЯ Й РЕВОЛЮЦІЯ

Рік видання шостий

„Життя й Революція“ подає кращі твори з української та чужоземної літератури; містить критичні огляди поточної української і чужоземної літератури; освітлює питання образотворчого, театрального й кінематографічного мистецтва; відгукується на головніше з політично-економічн. і науково-техн. питань

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На 1 рік . . 8.— коп. | На 3 міс. . . 2.25 коп.
На 6 міс. . . 4.25 коп. | На 1 міс. . . —.65 коп.
Окреме число — 1 крб.

Літературно-художній та критичний щомісячний журнал

ГАРТ

ОРГАН ВСЕУКР. СПІЛКИ ПРОЛЕТАРСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Редагують: І.Кулик, В.Коряк, І.Микитенко, І.Кириленко, С.Щупак

Четвертий рік видання

Містить критичні, публіцистичні та наукові статті з різних питань мистецтва взагалі й літератури зокрема; подає фото з усіх галузей сучасного мистецтва; засновує на своїх сторінках відділ літературних пародій та дружніх шаржів

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На 1 рік . . 6.— коп. | На 3 міс. . . 1.75 коп.
На 6 міс. . . 3.25 коп. | На 1 міс. . . —.65 коп.
Окреме число — 75 коп.

ЛІТЕРАТУРНО-ГРОМАДСЬКИЙ МІСЯЧНИК

ПРОЛІТФРОНТ

ЗА РЕДАКЦІЄЮ:

М. Куліша, І. Сенченка, Ів. Момота, Т. Масенка, Ю. Яновського, Ари. Любченка, П. Панча

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На 1 рік . . 8.— коп. | На 3 міс. . . 2.30 коп.
На 6 міс. . . 4.50 коп. | Окр. число . . 75 коп.

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЮТЬ: ПЕРІОДСЕКТОР ДВУ (м. Харків, Московські ряди, № 11)

КОНТОРИ ТА УПОВНОВАЖЕНІ ПЕРІОДСЕКТОРУ, ФІЛІЇ ТА КНИГАРНІ ДВУ СКРІЗЬ ПО УКРАЇНІ

ПЕРЕДПЛА
ЧУЙТЕ!
ЧИТАЙТЕ!
ПОШИ
РЮЙТЕ!
ЛІТЕРА
ТУРНО
ХУДОЖНІЙ
ТА КРИ
ТИЧНИЙ
ЖУРНАЛ
Р І К
ВИДАННЯ
ЧЕТВЕРТИЙ

Г А Р М

ОРГАН ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ
ПРОЛЕТАРСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ
(В У С П П)

РЕДАГУЮТЬ: І. КИРИЛЕНКО, В. КОРЯК, І. КУ-
ЛИК, І. МИКИТЕНКО, Б. КОВА-
ЛЕНКО, Г. ОВЧАРОВ, С. ЩУПАК

СВОЄЧАСНО ЗНАЙОМИТЬ ЧИТАЧА
З НОВИМИ ХУДОЖНІМИ ТВОРАМИ
ПРОЛЕТАРСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ
ТАК УКРАЇНИ І РАДСОЮЗУ, ЯК І
ЗАКОРДОНУ
МІСТИТЬ ГРУНТОВНІ СТАТТІ З ТЕО
РІЇ ЛІТЕРАТУРИ, ДАЄ КРИТИЧНІ
РОЗВІДКИ ПРО СУЧАСНЕ УКРАЇН
СЬКЕ ПИСЬМЕНСТВО, РОЗРОБЛЯЄ
ПИТАННЯ СТИЛЮ ДОБИ, ДАЄ БА

Г
А
Р
Т

ГАТУ ЛІТЕРАТУРНО - МИСТЕЦЬКУ
ХРОНІКУ ТАК РАДЯНСЬКУ, ЯК І
ЗАКОРДОНУ.
ПОВИНЕН БУТИ НАСТОЛЬНИМ ЖУР
НАЛОМ КОЖНОГО РОБІТНИКА
АКТИВІСТА, КОМСОМОЛЬЦЯ,
КУЛЬТРІБІТНИКА І ВЗАГАЛІ КОЖ
НОГО, ХТО ХОЧЕ БУТИ В КУРСІ
СПРАВ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЛЕТАР
СЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

П Е Р Е Д П Л А Т А
НА 1 РІК — 6 КРБ., 6 МІС. — 3 КРБ. 25 К., НА 3 МІС. — 1 КРБ. 75 К.
ЦІНА ОКРЕМОГО ЧИСЛА 75 КОП.

П Е Р Е Д П Л А Т У П Р И Й М А Є
СЕКТОР ПЕРІОДВИДАНЬ ДВУ (ХАРКІВ, СЕРГІЙВСЬКА ПЛОЩА, МОСКОВСЬКІ РЯДИ, № 11), УПОВНО-
ВАЖЕНІ ФІЛІЇ ТА КНИГАРНІ ДВУ, ПОШТОВІ КОНТОРИ ТА ЛИСТОНОШІ ПО ВСІХ МІСТАХ УСРР

А Д Р Е С А Р Е Д А К Ц І І:
Х А Р К І В, П У Ш К І Н С Ь К А, № 46, ТЕЛ. 57-28